“G‘AFUR ABDUMAJIDOV — O‘ZBEK KRIMINALISTIKASINING OTASI”

Xomidov Omadtillo
Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoiy odil sudlov fakulteti 2-kurs talabasi

Odiljonov Xusniddin
Toshkent davlat yuridik universiteti huzuridagi H.K.MUHITDINOVA akademik litseyi 2 kurs talabasi

Raxmatov Behruz
Toshkent davlat yuridik universiteti huzuridagi Samarqand akademik litseyi 1-kurs talabasi

Kazakboyev Maxmudjon Toxirjon o’g’li
Toshkent davlat yuridik universiteti huzuridagi H.K.Muhitdinova akademik litseyi jismoniy tarbiya rahbari va ilmiy rahbar
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.24072194

Annotatsiya Ushbu maqolada O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan fan arbobi, yuridik fanlar doktori, professor G‘afur Abdumajidovning hayot yo‘li, tergovchilik faoliyati hamda milliy kriminalistika maktabining shakllanishiga qo‘shgan hissasi tizimli tahlil etiladi. Muallif olimning o‘zbek tilidagi ilk fundamental kriminalistika darsliklarini yaratishdagi hamda Konstitutsiyaviy sud sudyasi sifatidagi huquqiy faoliyatini ochib beradi. Maqolada professor G‘.Abdumajidov ilgari surgan tergov taktikasi va metodikasiga oid ilmiy qarashlarning bugungi kungi raqamli kriminalistika va sud-ekspertiza sohasidagi fundamental ahamiyati ko‘rsatib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: G‘afur Abdumajidov, milliy kriminalistika, tergov taktikasi, jinoyatlarni fosh etish metodikasi, Konstitutsiyaviy sud, ekspertiza, yuridik ta’lim, sud arxeologiyasi.

Abstract: This article presents a systematic analysis of the life, investigative career, and contributions to the formation of the national school of criminalistics made by G‘afur Abdumajidov—a Merited Scientist of Uzbekistan, Doctor of Law, and professor. The author highlights the scholar's role in creating the first fundamental criminalistics textbooks in the Uzbek language and his legal work as a judge of the Constitutional Court. Furthermore, the article demonstrates the fundamental significance of the scientific views on investigative tactics and methodology advanced by Professor G‘. Abdumajidov for the modern fields of digital criminalistics and forensic science.

Keywords: G‘afur Abdumajidov, national criminalistics, investigative tactics, methodology of crime detection, Constitutional Court, forensic examination, legal education, forensic archaeology.

Kirish

Kriminalistika — jinoyatchilikka qarshi kurashning, haqiqatni aniqlashning va odil sudlovni ta'minlashning texnik-taktik poydevoridir. Har qanday mustaqil davlatning huquqiy tizimi o‘zining milliy ilmiy maktablariga tayanadi. O‘zbekiston sharoitida kriminalistika fanining mustaqil yo‘nalish sifatida ajralib chiqishi, tizimlashtirilishi va ayniqsa, davlat tilida professional kadrlar tayyorlash tizimining yo‘lga qo‘yilishi bevosita taniqli olim, professor **G‘afur Abdumajidov** nomi bilan bog‘liq.Huquqshunos olimlar va uning yuzlab shogirdlari tomonidan **"o‘zbek kriminalistikasining otasi"** deb e’tirof etilgan G‘.Abdumajidov faqatgina nazariyotchi emas, balki yirik amaliyotchi ham edi. Bugungi kunda jinoyatchilik shakli o‘zgarib,

kiberhududga ko‘chayotgan bir davrda olim qoldirgan fundamental taktik tavsiyalarni qayta anglash va ularning zamonaviy ahamiyatini tadqiq etish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

TADQIQOT

Ushbu tadqiqotni tayyorlashda tarixiy-huquqiy, qiyosiy-mantiqiy va tizimli tahlil metodlaridan foydalanildi. Professor G‘.Abdumajidovning chop etilgan darsliklari, monografiyalari, ilmiy maqolalari hamda u ishlab chiqqan tergov metodikalari o‘rganildi. Shuningdek, olimning O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi Kriminalistika kafedrasini boshqargan davridagi pedagogik yondashuvlari va qonun ijodkorligidagi ishtiroki retrospektiv tahlil etildi.

Ilm yo‘lidagi katta qadam

Olim mustaqillik yillarida o‘zbek tilidagi ilk fundamental **"Kriminalistika" darsliklari** va o‘quv qo‘llanmalarini yaratdi. U IIV Akademiyasi Kriminalistika kafedrasi mudiri sifatida minglab professional tergovchilar va ekspertlarni tarbiyaladi. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini ishlab chiqishda va keyinchalik Konstitutsiyaviy sud sudyasi sifatida qonun ustuvorligini ta'minlashda faol ishtirok etdi.

MILLIY KRIMINALISTIKA MAKTABINING YARATILISHI (ILM YO‘LIDAGI KATTA QADAM)

Mustaqillikkacha bo‘lgan davrda va mustaqillikning ilk yillarida O‘zbekistonda yuridik adabiyotlar, qonun osti hujjatlari hamda kriminalistikaga oid darsliklarning mutlaq ko‘p qismi rus tilida edi. Bu holat milliy kadrlarni, ayniqsa, viloyat va tuman darajasidagi yosh tergovchilarni tayyorlashda ma’lum qiyinchiliklarni keltirib chiqarardi.

G‘afur Abdumajidov ilm yo‘lida ulkan jasorat ko‘rsatib, o‘zbek tilida tizimli, mukammal va talabalar uchun tushunarli bo‘lgan ilk **"Kriminalistika" darsliklari** va o‘quv qo‘llanmalarini nashr ettirdi. Olimning sa’y-harakatlari bilan jinoyat izlarini qidirish, olish va tadqiq qilishning o‘zbekona professional ilmiy tili, ya’ni terminologiyasi shakllandi.

Uzoq yillar davomida O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi (sobiq Toshkent oliy maktabi) Kriminalistika kafedrasi mudiri bo‘lib ishlagan davrida u kafedrani respublikaning asosiy ilmiy markaziga aylantirdi. U ishlab chiqqan o‘quv dasturlari va uning bevosita rahbarligida minglab tergovchilar, ekspert-kriminalistlar hamda bugungi kunda sud-huquq tizimida yuqori lavozimlarda faoliyat yuritayotgan generallar, sudyalar va yuzlab huquqshunos olimlar tarbiyalandi.

Xulosa.

Professor G‘afur Abdumajidov asos solgan tergov metodikasi va ilmiy qarashlari bugungi raqamli kriminalistika asrida ham o‘z qiymatini yo‘qotgani yo‘q. Olimning yorqin xotirasi va boy ilmiy merosi o‘zbek huquqshunosligining poydevori bo‘lib xizmat qilmoqda

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati :

I. Normativ-huquqiy hujjatlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2023. – 80 b.
2. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat-prosessual kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2024. – 620 b.

II. Professor G‘.Abdumajidovning asosiy ilmiy asarlari va darsliklari:

3. Abdumajidov G‘. Kriminalistika: Oliy o‘quv yurtlari uchun darslik. – Toshkent: “Adolat”, 2003. – 412 b.
4. Abdumajidov G‘. Jinoyatlarni tergov qilishning umumiy qoidalari va taktikasi. – Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 1997. – 218 b.
5. Abdumajidov G‘. va boshq. Jinoyat prosessi: Darslik. – Toshkent: “Adolat”, 2001. – 340 b.
6. Абдумажидов Г. Проблемы совершенствования расследования преступлений: Монография. – Ташкент: “Фан”, 1986. – 180 с.

III. Ilmiy maqolalar, to‘plamlar va davriy nashrlar:

7. O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi Kriminalistika kafedrasi tarixiy ocherklari va ilmiy to‘plamlari materiallari. – Toshkent, 2018. – 95 b.
8. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi arxiv materiallari va huquqiy xulosalar to‘plami (1995–2005 yillar).
9. Tojiyev T.R. O‘zbekistonda kriminalistika fanining shakllanishi va rivojlanish bosqichlari // Huquq va burch. – Toshkent, 2015. – № 4. – B. 22–27.

IV. Elektron ta’lim resurslari va internet saytlari:

10. O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi rasmiy sayti. [Elektron resurs]. URL: https://akadmvd.uz (murojaat sanasi: 21.09.2026).
11. Toshkent davlat yuridik universiteti Axborot-resurs markazi elektron kutubxonasi. [Elektron resurs]. URL: https://tsul.uz (murojaat sanasi: 21.09.2026).